

Vaikuttavien palvelujen ja menetelmien kansallisen valinnan periaatteista säätäminen – kuulemistilaisuuden yhteenveto

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) järjesti 8.9.2025 kuulemistilaisuuden osana Vaikuttavien palvelujen ja menetelmien kansallisen valinnan periaatteista säätämistä. Tilaisuutta varten sosiaali- ja terveysministeriö oli pyytänyt ennakoon lausuntoja ja niiden pohjalta tilaisuudessa pidettäviä lyhyitä puheenvuoroja. Lausunnon antoivat etukäteen pyydetysti sosiaalihuollon professiojohtajien verkoston osalta Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Pirkanmaan hyvinvointialue, vastaavien lääkäreiden verkoston osalta keskussairaalan näkökulmasta Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja yliopistosairaalan näkökulmasta Varsinais-Suomen hyvinvointialue sekä hoitotyön professiojohtajat ry:n hallitus, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Suomen Lääkäriliitto ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE.

Palveluvalikoiman periaatteista säätämistä ja esitettyä sääntelyehdotusta kannatettiin lausunnoissa pääosin laajasti. Toisaalta kaikki lausuneet tahot eivät katsoneet periaatteiden säätämistä lainsäädännössä tarpeelliseksi. Käytännön toimeenpano ja soveltaminen sekä niihin liittyvät rakenteet vaativat vielä selkeyttämistä jatkossa. Periaatteiden todettiin tuovan johdonmukaisuutta ja eettistä perustaa päätöksentekoon. Hyvänä pidettiin väestötason ja ennaltaehkäisyn huomioimista yksilötason rinnalla.

Lausunnoissa pidettiin hyvänä sitä, että periaatteiden soveltaminen olisi kokonaisharkintaa, jossa periaatteita punnittaisiin keskenään. Lausuntopalautteen mukaan tarveperiaate, yhdenvertaisuus ja ihmisarvo ovat olennaisia eettisiä lähtökohtia. Samalla tuotiin esiin, että yhdenvertaisuus ei saa peittää sosiaalista oikeudenmukaisuutta – heikommassa asemassa olevien oikeudet on turvattava. Tarveperiaatteen näkökulmasta terveydenhuollossa toimintakyky ja elämänlaatu ovat olennaisia, jotta sairauden vakavuus ei korostuisi liikaa. Turvallisuus nähtiin sekä itseisarvona että osana kustannusvaikuttavuutta. Vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta pidettiin keskeisinä periaatteina, mutta erityisesti sosiaalihuollon osalta korostettiin niihin liittyvän tietopohjan puutteellisuutta. Lausunnoissa todettiin, että vaikuttavuus on tärkeä osa resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä ja palveluiden laatua. Vaikuttavuuden arviointi ei kuitenkaan saisi perustua pelkästään tieteelliseen näyttöön, vaan myös asiakaskokemukseen ja ammatilliseen tietoon. Todettiin lisäksi, että vaikuttamattomia hoitoja ei tulisi käyttää edes rajattomilla resursseilla. Kuulemistilaisuudessa esitetyissä lausunnoissa kustannusvaikuttavuutta pidettiin välttämättömänä näkökulmana, mutta painotettiin, ettei se saa syrjäyttää yksilön tarpeista lähtevää tukea.

Lausunnoissa toistui näkemys, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon erilaiset rakenteet ja resurssit tulisi huomioida sekä sääntelyssä että sen toimeenpanossa. Sosiaalihuollon professiojohtajien verkoston edustajat pitivät kuitenkin kannatettavana periaatteiden säätämistä sosiaalihuollossa. Lausunnoissa pidettiin tärkeänä ja kannatettavana, että sääntely ei ohita sosiaalihuollon lakisääteisten palveluiden järjestämisvelvollisuutta. Sosiaalihuollon uuden pykälän sisältämää muutosta kritisoitiin Talentian lausunnossa siirtymänä asiakaslähtöisestä toiminnasta resurssien käyttöön perustuvaan toimintaan.

Periaatteiden keskinäinen suhde ja mahdollinen hierarkian puute nostivat kysymyksiä. Lausunnoissa todettiin, että periaatteet voivat tarjota tukea ja selkänokkaa väestötasolla ja potilas- ja asiakastyössä, mutta samalla niiden soveltuvuus potilas- ja asiakastyössä herätti myös pohdintaa. Terveidenhuollon

lausunnoissa todettiin, että ehdotetut periaatteet ovat hyvin linjassa lääkärin ja hoitotyön etiikan kanssa. Lääkäriliitto korosti lääkärin autonomian säilyttämistä yksittäistapauksissa. Hoitotyön professiojohto toi esiin hoitotieteellisen tiedon merkitystä. Erityisesti integroitujen palveluiden yhteydessä. Terveystieteiden edustajat toivat esiin, että sama menetelmä voi olla vaikuttava yhdelle potilasryhmälle ja samalla vähähyötyinen toiselle. Lausunnoissa tuotiin lisäksi esiin, että arvioinnin tulee olla pitkäjänteistä ja kohdistua palvelukokonaisuuksiin, ei vain yksittäisiin toimenpiteisiin. Lausunnoissa katsottiin, että palveluvalikoiman tulee elää ajassa ja mukautua uuden tutkimusnäytön mukaan. Päätöksenteon tulisi olla läpinäkyvää, avointa ja perusteltua.

Tutkimusperustaisuuden ja TKI-rakenteiden vahvistaminen nähtiin keskeisenä soveltamisen onnistumiseksi. Lausunnoissa toistui näkemys, että periaatteiden käytännön jalkauttaminen vaatii selkeitä soveltamisohjeita tai -oppaita ja menetelmällistä tukea. Tärkeänä nähtiin soveltamisohjeisiin liittyvien vastuutahojen nimeämistä sekä sitovuuden asteesta päättämistä. ETENE ehdotti toimielintä, joka antaisi velvoittavia linjauksia periaatteiden soveltamisesta. Soveltamisen haasteina nähtiin erityisesti sosiaalihuollossa tietopohjan pirstaleisuus, kansallisten tutkimusrakenteiden puute sekä vaikutusten todentamisen vaikeus sosiaalihuollon monimutkaisuuden vuoksi. Lausunnoissa korostettiin tutkimusosaamisen ja käytäntötutkimuksen merkitystä. Toimeenpanon edellytyksinä nähtiin pitkäjänteinen panostus tutkimukseen ja arviointiin sekä kansallisten rakenteiden luominen ja vahvistaminen.